

Men kon in de concentratiekampen op den duur slechts in leven blijven als de dagelijkse portie voedsel niet te gering was om de vormen van uitputting te doorstaan waaraan men werd blootgesteld. Er moest elf uur per dag worden gewerkt – een zware opgave wanneer men dat werk in een ordelijke fabriekshal te verrichten had, dubbel zwaar wanneer men, schamel gekleed en slecht geschoeid, werken moest in de openlucht of in een steenkolenmijn of in een tunnel voor V-wapens. Dan waren er de appels: het zich tweemaal per dag opstellen om geteld te worden, hetgeen uren kon duren. De rantsoenen die de tot de burgerij behorende z.g. normale verbruikers ('*Normalverbraucher*') in Duitsland kregen, zouden onvoldoende zijn geweest om de krachten op peil te houden – eigenlijk had men voor de concentratiekamp-gevangenen die rantsoenen moeten verhogen met de gebruikelijke toeslagen voor zware of zelfs zeer zware arbeid. De voor de concentratiekamp-gevangenen vastgestelde officiële rantsoenen waren evenwel een kwart lager dan die welke voor *Normalverbraucher* golden. De hoeveelheden levensmiddelen die volgens de officiële regels dagelijks bij de concentratiekampen werden aangevoerd, waren dus al te klein. Uit die hoeveelheden werd bovendien op grote schaal gestolen: door de kamp-SS en door de bewakings-SS – van wat dan overbleef, eigenden de *Kapo's* en hun helpers zich alles toe wat zij begeerden. Men schat dat aan de 'gewone' gevangenen in doorsnee een derde werd onthouden van het toch al veel te karige voedsel waarop zij recht hadden. In Mauthausen kregen zij in de tweede fase (die van het minder harde regime) dagelijks voedsel met een verbrandingswaarde van 1400 calorieën – het dubbele zou in de omstandigheden van het kamp niet eens voldoende zijn geweest. Met dat al had, afgezien nog van de mogelijkheid om pakketten te ontvangen, de tweede fase op voedingsgebied een verbetering gebracht, vergeleken met de eerste; zo hadden in de strenge winter van '41 op '42 de gevangenen in Dachau dagelijks voedsel gekregen met een verbrandingswaarde van slechts 1000 calorieën.

Uit de nederlagen nu die de *Wehrmacht* leed, vloeide in de winter '44-'45 voort dat gebieden die veel voedsel hadden voortgebracht, voor Duitsland verloren gingen: er was dus in het land als geheel minder voedsel te verdelen. Het transport van al dat voedsel was door de overbelasting van de *Reichsbahn* al van een vroeg stadium in de oorlog af met zoveel moeilijkheden gepaard gegaan dat de *Normalverbraucher* in de grote steden menigmaal op hun bonnen niet de rantsoenen hadden kunnen krijgen waarop zij recht hadden (vrij hoge rantsoenen, ongeveer een kwart hoger dan de Nederlandse). De *Reichsbahn* kreeg evenwel, zulks